

Eesti Vabadussõja (1918-1920) näitus „Rindejoon“

Eksponeeritud on ligi 120, enamuses seni vähe või üldse mitte avaldatud fotot koos selgitavate tekstidega. Kõrvuti oma elu ajal ülipopulaarse Vabadussõja-aegse sisekaitse ja 3. diviisi ülema, Kaitseliidu esimese ülema kindralmajor Ernst-Johannes Põdderiga on soomusrongide teenekad ülemad Eduard Neps ja Oskar Luiga, aga ka soomusauto „Pisuhänd“ meeskonnaliige Peeter Katus ning sõjas langenud Soomusrongide divisjoni suurtükiväe inspektor leitnant Reinhold Sabolotnõi ning 6. jalaväepolgu reamees Taavet Poska. Viimane oli Eesti Sõjamuuseumi (1919-1940) juhataja.

Eesti Vabadussõda algas 28. novembril 1918 Punaarmee rünnakuga Narvale.

11. novembril 1918 avalikult tegevust alustanud põrandaalune Kaitseliidu organisatsioon oli esialgu ainus Eesti Ajutise Valitsuse käsutuses seisnud relvaorganisatsioon, mille nimekirjades oli Vabadussõja alguses ümmarguselt 11 000 kaitseliitlast 240 ohvitseriga. Sõja puhkedes muutus Kaitseliit järk-järgult kohustuslikuks maakaitsevägeks.

Ajutine Valitsus oli 1918. a. novembris esialgu välja kuulutanud vabatahtlike ning ohvitseride, arstide ja ametnike mobilisatsiooni, seejärel aga ka 21-35-aastaste meeste sundusliku väkkevõtmise. 15. detsembriks loeti mobiliseeritud 9073 inimest, neist 1238 vabatahtlikku. 5. jaanuariks 1919 ehk vastupealetungi eel arvestati mobiliseeritud 15 343, neist 1257 vabatahtlikku, lisaks oli selleks ajaks veel vähemalt umbes 2300 inimest astunud vabatahtlikult sõjaväkke ilma end vastuvõtukomisjonides registreerimata.

Eesti sõjavägede ülemjuhatajal kindral Johan Laidoneril õnnestus saavutada otsustav vastupealetungile üleminek 1919. aasta jaanuari alguses ja vastupealetungi energiline elluviimine. Laidoneri saavutuseks oli suurejooneline aktiivse kaitsesõja strateegia ja selle teostamine. Eesti merejõudude juhataja Vabadussõja ajal kontradmiral Johan Pitka sõnul oli Vabadussõda rahva sitkuse, kanguse ja vabadusiha avaldus. „Julged teod ei sündinud mitte paberite, käskude ega tagalas asuvate staapide korraldusel“ rõhutas admiral, „vaid iga rindemehe omaalgatusest ja teadlikust isetegevusest. Ainult nii võisime teha tegusid maal ja merel, Narva ja Pihkva all, Võnnu (Cesise) ja Riia all. Pean ütlema, et harva leidub ka niisugust ülemjuhatajat, nagu me seda õnneks kindral Laidoneri isikus leidsime. Tema mõistis ja oskas hinnata rahva, eriti sõjaväe isetegevuse suurt tähtsust.“

Pildid näitusel on suuremas formaadis ja pruun-valged. Näeme kuperjanovlasi 1919. a. maikuu lõpus külarahva keskel Petserimaal ja nende jõudmist Pihkvasse, Kalevi pataljoni võitlejaid Lõunarindel; saame ettekujutuse väeosade töökodadest, väliköökides, poodidest ja laskepesadest rindel, relvastuse varumisest ja remontimisest, näeme Vabadussõja ajal formeeritud Eesti väeosade lipukavandeid ja Vabadussõja mälestussambaid.

Lahinguväljadel langes 2121 võitlejat, haavade, põrutuste ning haiguste tagajärjel suri 2058 sõjameest. Koos terroriohvrite, vangilangenutega ja muul viisil hukkunutega võib Vabadussõjas inimkaotuste arvuks Eestile pidada 6 127 inimest. Võitlusväljal haavata saanute arv küündis 12 000-ni.

Eesti kõige kuulsamat ordenit – Vabadusristi – anti välja 3 224, neist 2 076 Eesti kodanikele.

Näituse koostas ja kujundas Kaitseliidu museoloog Tanel Lään